

La integració de la tercera onada migratòria retorna la imatge ambivalent d'una societat que naturalitza la infraciutadania i, ahora, s'esforça per teixir comunitats acollidores des de l'impuls civil i eclesial

MIRALL TRENCAT

JOAN ANDREU PARRA

Endevina endevinalla, / endevina endevinà...

Ell és com jo, com tu i com tu, / nom com tothom, però cap paper; / sense cabals, sense diners, / i ha apostat fort, més que ningú.

Té molts conflictes amb burots / i amb escamots policials, / surt als informes més fatals / però no a la premsa, si és del cor.

Pinta a les Tàpies i als murals, / toca en el metro del Liceu, / balla la magra per poc preu, / fa d'escultura en els ravals.

Blanc o torrat, morè o pastitx, / són quatre cares d'un sol món: / fa uns anys diu que érem sis milions / i ara en som més de set i mig.

Ja no és d'allà però no és d'aquí, / no mira al cel però té fe, / ell no té vot ni veu ni re', / té un horitzó i no té camí."

Agustí Codinach

L'artista uruguaiana Jimena Lucas va fer l'obertura de les III Jornades per la interacció entre cultures de l'arxidiòcesi de Barcelona amb la construcció d'un teler comunitari.

Es compleixen quinze anys del repertori de *Mar mur*, un disc amb lletres de Joan Soler i Amigó sobre la tragèdia dels immigrants i refugiats amb pastera, que va ser presentat al Festival Tradicionari del 2009 i que enguany s'ha tornat a revisar. Quinze anys després, s'ha intensificat la multiculturalitat de les nostres societats amb 1.650.000 catalans d'origen estranger (l'any 2022, més d'un 21% de la població total); a Barcelona, per exemple, hi conviuen més de 180 nacionalitats. Un fet que ha portat la Conferència Episcopal Tarraconense (CET) a crear un nou àmbit interdiocesà dedicat a les Migracions i Pastoral Intercultural, que liderarà el bisbe Xabier Gómez. "180 són moltíssimes cultures i contrasta amb la nostra tendència a parlar dels migrants com si vinguessin tots del mateix lloc i fossin del mateix pare i mare. Aquesta diversitat immensa és una oportunitat i una riquesa, però ens hem d'asseure i treballar-ho, perquè, òbviament, cadascú té les seves formes de fer, la seva mirada. No podem anar amb el lliri a la mà, amb paternalisme i dir que tot funciona bé; es requereixen unes polítiques públiques que treballin la convivència", assegura Elisabet Ureña, advocada i cap del programa de migració de Càritas diocesana de Barcelona.

Al contrari, a les nostres societats s'està consolidant una barrera invisible, però sòlida, entre *ells i nosaltres*. Són majoria els migrants que tenen cura de la nostra gent gran (el 71% de les treballadores de la llar són d'origen estranger), ens atenen als establiments del sector de l'hostaleria (59,9% són d'origen estranger) o els temporers que recullen la fruita, sovint en condicions precàries. En el cas concret dels escorxadors i a les granges, el 40% dels treballadors són migrants, i un gran nombre són subsaharians, exposats a abusos i riscos laborals i a situacions de racisme sistemàtic.

L'informe *Els altres catalans i catalanes del segle XXI. La població d'origen estranger a Catalunya i la seva participació a CCOO* apunta que les persones d'origen estranger cobren aproximadament 10.000 euros menys a l'any que les de nacionalitat espanyola i duren la meitat de temps en una mateixa empresa. L'anàlisi del sindicat subratlla que una de cada quatre dones migrades treballa a temps parcial i moltes d'elles ho fan en àmbits amb alta sinistralitat, o la desigualtat entre els treballadors d'origen comunitari i els extracomunitaris que consolida el marc legal.

"És una qüestió de drets humans

i també una realitat a la qual sembla que donem l'esquena: tenim un mercat laboral on no hi ha mà d'obra en determinats sectors, sovint molt precaritzats, i les persones, principalment les que estan en situació administrativa irregular (s'estima que són 190.000 a Catalunya i 700.000 al conjunt de l'Estat espanyol), l'estan cobrint", sosté Ureña, que lamenta que com a societat "estem naturalitzant que entre nosaltres hi hagi ciutadans de segona; la societat és gran desconeixedora d'aquest patiment".

EXCLUSIÓ HABITACIONAL

L'habitatge és un altre factor crític per als nouvinguts. És el cas de Badalona, la ciutat amb més desnonaments per habitant de Catalunya: "Cada mes afrontem uns 60 desnonaments. Hi ha un imaginari que la gent que ocupa els pisos són delinqüents, però la realitat que vivim és que són persones que estan en pisos de grandíssims tenidors sense poder acreditar la propietat, que volen que els facilitin un lloguer assequible. Un bon nombre són famílies d'origen migrant, majoritàriament se'ns adrecen dones carregades de criatures i totes tenen un informe de vulnerabilitat", relata Carles

Ball entre el Lleó de Barcelona, del bestiar històric de la ciutat, i un drac xinès de l'Escola Kungfu Dao Barcelona, al Pla de la Catedral de Barcelona. Al darrere, la comunitat filipina catòlica de Barcelona va fer el ball de celebració del Sinulog, una festivitat que té l'origen en l'adoració del Sant Nen.

Sagués de la plataforma Sant Roc Som Badalona que lluiten pel dret a l'habitatge als barris de Sant Roc, la Salut i Llefià.

A la ciutat, igual que en d'altres de l'àrea metropolitana, hi ha *no-llocs*, on els drets de ciutadania entren en parèntesi: els assentaments en antigues naus industrials on poden arribar a concentrar-se un centenar de persones amb els riscos consegüents, com l'incendi que hi va haver en una nau del Gorg el 2020 on van morir cinc persones i hi va haver diversos ferits. "Viuen en unes condicions molt crítiques. Allà perden la identitat, estan demoralitzats. Molts es dediquen a la ferralla amb uns ingressos diaris de 20-25 € i quan parlen amb la família d'origen els diuen que estan molt bé", explica Jaume Ventura, de Justícia i Pau de Badalona.

"Gairebé cada setmana ens arriben noves companyes. Sovint han de viure en habitatges on no hi ha cap intimitat. L'espai vital és l'habitació, l'ús de la cuina és per hores... L'habitatge, a les persones migrades, ens travessa tota la vida", assegura Yolanda Akpoli, originària de Togo i al capdavant de la Unió Segones Oportunitats, una ONG del barri badaloní de la Salut Alta que ven roba i mobles de segona mà i que també fa formació a dones migrades. L'activista destaca que les dones migrants africanes novingudes "arriben amb molts nervis, han d'emprendre de nou i salvar molts obstacles (llengua, cultura, menjar, roba). Intentem aprofitar tot el bagatge de coneixements i habilitats que tenen i conscienciar-les que és molt important que cuidin la seva salut, física i emocional". I apunta que necessiten "referents racials en diferents feines, ja que tenim creences limitants: les dones racialitzades patim violència econòmica masculista, sovint cal el permís del marit per poder treballar i depenen econòmicament de l'home. Si aquestes dones invisibilitzades fan un camí d'empoderament, canvien elles i canvia el seu entorn".

EL PAPA FRANCESC POSA EN VALOR L'HOSPITALITAT

En aquest riu remogut de la integració de la diversitat diversos agents estan aprofitant per pescar en el malestar i el desconcert.

"Sentim molt els nostres polítics als mitjans de comunicació parlant d'un excés de persones que venen, vinculant-ho moltes vegades amb la delinqüència i tot un missatge negatiu que cada vegada va a més. Però la realitat és que aquí hi ha unes necessitats, una migració que és tan antiga com la humanitat, que a determinats llocs del món la situació és cada vegada pitjor i tenen una necessitat de sortir... Això no ho podem aturar. A les nostres mans tenim decidir com fem aquesta acollida", remarca Ureña.

De fet, el recent Pacte europeu de Migració i Asil presenta la posició dels 27 països de la UE en aquesta matèria i ho fa, segons Ureña, "vulnerant drets i amb una mirada poc seriosa. Ens estan venent que hem

CARLES SAGUÉS
**"Cada mes
afrotem uns 60
desnonaments.
Un bon nombre
són famílies
d'origen migrant,
majoritàriament
se'ns adrecen
dones carregades
de criatures i totes
tenen un informe de
vulnerabilitat"**

**LA PASSIÓ
D'ESPARREGUERA
2025**

FORMAT TRADICIONAL

matí i tarda
16, 23 i 30 de març
6 d'abril

NOU FORMAT

2 h i 30 min
12, 18, 26 i 27 d'abril
1 de maig

On la tradició es fa espectacle

WWW.LAPASSIO.NET

YOLANDA AKPOLI “Les dones racialitzades patim violència econòmica masclista. Si aquestes dones invisibilitzades fan un camí d’empoderament, canvien elles i canvia el seu entorn”

de militaritzar les fronteres, que hem de mirar cap al sud d’Europa, que ens volen envair, el perill del terrorisme... però, en realitat, la gran majoria de la migració no arriba del sud d’Europa, sinó que arriba amb avió des d’altres països. La mobilitat no la pararem, mentre no solucionem que la gent no es vegi obligada a marxar dels seus països d’origen”.

En efecte, el papa Francesc ha estat un dels que ha aixecat la veu davant l’inici d’un programa de deportacions massives als Estats Units en una carta adreçada als bisbes del país on exhorta “tots els fidels de l’Església catòlica, i tots els homes i dones de bona voluntat, a no cedir davant les narratives que discriminen i fan patir innecessàriament els nostres germans migrants i refugiats”.

Òbviament, aquesta diversitat també es pot observar a l’Església: “Un bon termòmetre és la missa

dominical: a Barcelona, entre un 30 i un 50 % de la gent que hi va tenen l’origen en altres països. Potser l’Església de Barcelona encara no ha assumit com a pròpia aquesta realitat. Per un costat volem que aquestes persones que venen d’altres cultures s’integrin i que formin part de l’Església, però també volem que l’Església diocesana s’identifiqui amb ells i, com diu el Papa, construïm un nou *nosaltres*. No volem assimilar ningú, volem que l’Església de Barcelona es renovi i també assumeixi totes aquestes persones: no volem que estiguin a la sala d’estar de casa o a l’habitació dels convidats, volem que s’estiguin a la cuina, en el treball diocesà, com qualsevol altre”, argumenta Mn. Joan Cabot, director del Secretariat de Pastoral amb Migrants.

De fet, l’exhortació pastoral *Comunitats acollidores i missioneres. Identitat i marc de la pastoral amb migrants*, que la Conferència Episcopal Espanyola va presentar el maig passat, presenta una proposta decidida en favor d’aquesta integració positiva del fet migratori. “En aquest document es parla del sentit de l’acollida i de la missió de les comunitats des de la diversitat cultural; bones pràctiques; quina visió d’Església i del món hi ha... val molt la pena treballar-lo des de les comunitats cristianes”, proposa Mn. Cabot.

LA IRRENUNCIABLE VOLUNTAT D’INTEGRAR-SE

Són diversos els projectes eclesials i des de la societat civil que faciliten aquests “refugis” per tal que les persones nouvingudes puguin reconstruir-se i fer camí en les societats d’acollida. A Càritas diocesana de Barcelona, per exemple, durant el 2023 van tramitar 822 processos de regularització: “Quan aconseguixes regularitzar una persona, automàticament això afecta el conjunt de la família i el seu entorn, i aquest és el camí principal cap a una igualtat d’oportunitats. Són persones que fa temps que ens coneixem i que t’aprecies, un cop han marxat de Càritas veus que volen treballar i els veus com prosperen, perquè la gent no vol estar dependent d’ajudes. Però hi ha moltes persones en situació administrativa irregular, i això no hauria de ser així: hi ha tot un

L’Hospital de Sant Pere Claver va ser fundat pels jesuïtes als anys 50 al final del Paral·lel. El servei pioner del SAPPPIR opera des del 1994. A la imatge, celebració del 30 aniversari del SAPPPIR.

munt de persones que volen venir i aquí tenim unes necessitats. Per què no lliguem que la gent vingui des dels països d'origen amb una autorització de residència i treball, que no pateixin pel camí, que no morin persones i que no hagin de passar per tot aquest periple de tres anys en situació administrativa irregular?”, es pregunta Ureña. L'advocada valora que empreses amb responsabilitat social, la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona “remem conjuntament, no en canvi les oficines d'estrangeria. No podem esperar 5, 6, 7 o 8 mesos que és el que duren els processos de regularització”.

El projecte FAR (Formació, Acompanyament, Relació) de la Fundació Salut Alta és un altre exemple d'aquests espais. Sota el format d'una escola informal on cada any unes 80 dones migrades aprenen català i castellà, descobrim un lloc on les ajuden a “empoderar-se, a relacionar-se, a fer vincles, a fer xarxa, a tirar endavant”, valora Núria Pané, responsable de l'Àrea Comunitària i de Voluntariat de l'entitat. Al FAR totes les professores són voluntàries i algunes d'elles antigues alumnes que esdevenen “agents de transformació de l'entorn”: “Són dones que tenen moltes dificultats, sobretot a nivell socioeconòmic i d'habitatge, i dediquen el poc temps lliure que té una mare de família a venir a la Fundació i ajudar altres dones.” La Generalitat de Catalunya va reconèixer el projecte amb el segon premi Voluntariat el desembre passat.

Un altre col·lectiu a vetllar és el dels joves en situació de vulnerabilitat: el programa de mentoria Llinkay promogut per Càritas diocesana de Barcelona des del 2020 ofereix orientació laboral a joves de 18 a 25 anys per millorar la seva ocupabilitat. A banda d'abordar les necessitats laborals i formatives, des del programa acompanyen amb 21 mentors que són “com un germà gran” algunes carències socials dels 42 joves que hi han passat. El to d'aquests projectes s'encamina en la línia que proposa Yolanda Akpoli, precisament en un moment en què el discurs de la ultradreta tant penetra en les classes populars: “Com més surt el mot *seguretat*, hem de parlar més de *comunitat*.” ■

SAPPPIR, UN DISPENSARI PER GUARIR EL DOL MIGRATORI

Vetllar per la salut mental i la rehumanització dels migrants, aquest és el propòsit principal del Servei d'Atenció Psicopatològica i Psicosocial a Immigrants i Refugiats (SAPPPIR), un dispensari a l'Hospital de Sant Pere Claver, que ha complert 30 anys i on han atès 5.000 persones, un terç de les quals són del Magreb. El psiquiatre Joseba Acho-tegui, fundador del SAPPPIR, va descriure l'any 2002 la Síndrome d'Ulisses, un quadre d'estrès molt intens que s'origina en persones que es veuen obligades a migrar en situació extrema (soledat forçosa, por, indefensió) i que s'ha incrementat sobretot a partir del moment en què es tanquen les fronteres.

“El dol migratori és un dol diferent d'altres dols. És un dol parcial, perquè no desapareix allò amb què ens relacionem, com quan mor algú (dol total); el país d'origen de l'immigrant segueix allà. Aleshores, el dol és per una separació i aquest dol tendeix a durar tota la vida, perquè sempre l'immigrant té darrere el país, la cultura, la terra, la família...”, explica el Dr. Achotegui. Segons la seva experiència la fe i l'espiritualitat poden jugar un factor protector per afrontar aquests dols: “Quan es viu una situació tan extrema, realment la persona necessita confiar en alguna cosa, i en aquest sentit la religió és fonamental. A uns africans que eren a prop de Melilla, vivint en una zona muntanyosa, en una situació molt dura, els van preguntar què és el que necessitaven, i el primer que els van demanar va ser que els portessin la Bíblia o l'Alcorà, que després ja els portarien les mantes.”

ELISABET UREÑA

“La mobilitat no la pararem mentre no solucionem que la gent no es vegi obligada a marxar dels seus països d'origen”

JOAN CABOT

“No volem que s'estiguin a la sala d'estar de casa o a l'habitació dels convidats, volem que estiguin a la cuina, en el treball diocesà, com qualsevol altre”

NÚRIA PANÉ

“Són dones que tenen moltes dificultats, sobretot a nivell socioeconòmic i d'habitatge, i dediquen el poc temps lliure que tenen a venir a la Fundació i ajudar altres dones”